

TRZECIE | FORUM ŚRODOWISK SENIORALNYCH

20 PAŹDZIERNIKA 2025 R.

Mazowsze >> dla seniorów >

Mazowsze.
serce Polski

WARSZAWSKA
RADA SENIORÓW

ZADANIE PN. „III FORUM ŚRODOWISK SENIORALNYCH” WSPÓŁFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO

III Forum Senioralne

Podsumowanie wydarzenia

Spis treści

1. Sprawozdanie z III Forum Senioralnego
2. Uczestnicy Forum
3. Program Forum
4. Zagadnienie I - Deinstytucjonalizacja usług społecznych
5. Zagadnienie II - Zwiększanie aktywności zawodowej osób starszych
6. Komentarz merytoryczny Przewodniczącej WRS

Sprawozdanie z III Forum Senioralnego

Uczestnicy Forum

III Forum Senioralne odbyło się w dniu 20 października 2025 r. w Sali Rudniewa w Pałacu Kultury i Nauki w Warszawie.

W obradach Forum uczestniczyło 90 osób, reprezentujących Warszawską Radę Seniorów, dzielnicowe rady senioralne, dzielnice m.st. Warszawy oraz instytucje miejskie zaangażowane w działania na rzecz osób starszych.

Obrady Forum transmitowano online. W streaming-u uczestniczyło przeszło 300 osób. Wyświetleń na FB przeszło 900 – na dzień 21.10.2025 r. Zapis z FORUM dostępny będzie na YouTube. Na stronie dostępne będzie podsumowanie.

Program Forum

Forum otworzyła przewodnicząca WRS Krystyna Śmigielska. Uczestników powitali i zakres wyzwań dotyczących wsparcia seniorów przedstawili: Michał Szczerba, poseł do Parlamentu Europejskiego, Anna Brzezińska – Wicemarszałek Województwa Mazowieckiego, Marta Jakubiak – Dyrektor Biura Pomocy i Projektów Społecznych, Piotr Kandyba – poseł na Sejm RP, Mariusz Budziszewski – radny m.st. Warszawy i Zastępca Dyrektora Mazowieckiego Centrum Polityki Społecznej.

Program obrad podzielono na 2 bloki: Pierwszy poświęcony deinstytucjonalizacji oraz rozwojowi usług społecznych w środowisku na terenie m.st. Warszawy, drugi - wyzwaniom związanym z uczestnictwem osób starszych w rynku pracy.

Wybór zagadnień poprzedzony był dyskusją podczas Warszawskiej Rady Seniorów oraz w środowiskach senioralnych. Zauważalne jest zainteresowanie osób starszych deinstytucjonalizacji jako procesem, który zachodzi obecnie w polityce społecznej. Część osób starszych zadaje sobie pytanie o sens i cel tego procesu, niepokojąc się w jaki sposób wpłynie on na funkcjonowanie placówek instytucjonalnych na terenie m.st. Warszawy. Z kolei zagadnienia związane z uczestnictwem w rynku pracy, wynikają z zainteresowania osób starszych

wykorzystaniem swoich doświadczeń i kompetencji zawodowych oraz chęcią poprawy warunków materialnych.

Obrady Warszawskiej Rady Seniorów poświęcone są zazwyczaj bieżącym zagadnieniom, które wymagają zajęcia stanowiska w imieniu społeczności senioralnej. Z tego powodu odczuwalna jest potrzeba dyskusji oraz charakterze szerszym, strategicznym, porządkującym trendy i zagadnienia istotne z perspektywy długofalowych polityk społecznych w mieście. Założono, że III Forum Senioralne wypełni tę lukę.

Zagadnienie I: Deinstytucjonalizacja usług społecznych i rozwój usług w środowisku

W dyskusji poświęconej rozwojowi usług wsparcia seniorów realizowanych w środowisku lokalnym udział wzięli: Monika Lipińska – Przewodnicząca Zespołu Ekspertów ds. Polityki Senioralnej przy Wojewodzie Lubelskim, Elżbieta Bogucka – Lityńska – Zastępca Dyrektora ds. Społecznych Mazowieckiego Centrum Polityki Społecznej oraz Marta Jakubiak – Dyrektor Biura Pomocy i Projektów Społecznych. Wstęp merytoryczny do panelu przygotował Paweł Rabiej, ekspert Uczelni Korczaka, czołowej w Polsce uczelni zajmującej się kwestiami polityki społecznej, w szczególności polityki senioralnej oraz opieki długoterminowej. Zespół uczelni przeprowadził największe w Polsce badanie dotyczące deinstytucjonalizacji usług społecznych i przygotowania do rozwoju usług w środowisku w samorządach (Grewiński M. Lizut J. Rabiej P., „Ogólnopolska diagnoza deinstytucjonalizacji usług społecznych na terenie 16-regionów Polski”, 2024).

W prezentację zwrócono uwagę na definicję oraz kierunki deinstytucjonalizacji, jako polityki publicznej realizowanej w Polsce od niemal dekady, z uwzględnieniem kwestii takich jak godność oraz prawo wyboru rodzaju opieki przez osoby jej potrzebujące. U podstaw do instytucjonalizacji leżały właśnie te wartości. W praktyce, po wprowadzeniu ustawy o centrach usług społecznych w 2019 roku oraz wskutek strategicznego zwrotu w kierunku tworzenia usług w środowisku, instytucjonalizacja jako proces oznacza tworzenie rozwiązań, które pozwalają na jak najdłuższe samodzielne funkcjonowanie mieszkańców w ich naturalnym środowisku – w domu lub w Bliskim sąsiedztwie. W tym kontekście należy zwrócić uwagę zwłaszcza na rozwój usług dziennego pobytu, usług realizowanych w domach mieszkańców (wsparcie w prowadzeniu gospodarstwa domowego) oraz usług wspierających. Rozwój tych usług ma fundamentalne znaczenie dla jakości życia osób starszych w Warszawie oraz zmniejsza ryzyko korzystania z placówek instytucjonalnych.

Podkreślono, że systemowym wyzwaniem jest określenie roli placówek stacjonarnych – domów pomocy społecznej. W realiach europejskich dla instytucjonalizacja oznacza odejście od dużych placówek stacjonarnych, które

świadczą usługi nawet dla kilkuset osób. W polskich warunkach należy podkreślić, że domów pomocy społecznej na 100 tys. mieszkańców jest w Polsce 5-6 razy mniej niż w Belgii, Francji i Holandii. Pełnią one istotną rolę w systemie, mają również dobrą reputację wśród osób starszych. Obserwowany w Europie trend to dążenie do jak największego udomowienia przestrzeni domów pomocy społecznej, tak by przebywające w nich osoby miały poczucie personalnego traktowania i „bycia jak w domu”.

Dyskutuje się również o wykorzystaniu wiedzy i doświadczenia domów pomocy społecznej w edukacji rodzin osób zajmujących się osobami niesamodzielnymi oraz w przygotowywaniu do starzenia się mieszkańców. Obecnie w Polsce według badań Banku Światowego, 80% wsparcia w opiece długoterminowej świadczone jest w systemie nieformalnym, przez rodziny najbliższych opiekunów. 20% to wsparcie świadczone przez instytucje pomocy społecznej takie jak domy pomocy społecznej, zakłady opiekuńczo lecznicze, zakłady pielęgniarstwa- lecznicze, dzienne domy pobytu, a także usługi społeczne. Pracownicy domów pomocy społecznej również mogą wychodzić środowisku, edukując rodziny jak zajmować się osobami starszymi. Edukacja taka jest niezwykle potrzebna, bowiem rodziny nie mają doświadczenia w opiekowaniu się osobami tracącymi samodzielność, nie są także przygotowane na taką okoliczność. DPS mogą zatem pełnić istotną rolę edukacyjną i w zakresie profilaktyki starzenia się.

W obszarze usług w obszarze rozwoju usług społecznych przedyskutowano kierunki rozwoju usług w środowisku, realizowane obecnie przez Biuro Polityki Społecznej m.st. Warszawy, Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej oraz inne regiony i miasta. Przedstawione zostały kierunki rozwoju usług środowiskowych w stolicy, a także programy regionalne nakierowane na wspieranie osób starszych, w tym osób z chorobami otępiennymi. Istotnym zagadnieniem jest również wsparcie osób starszych w samotności oraz monitorowanie poziomu ubóstwa jednoosobowych gospodarstw senioralnych – których w regionie jest większość. Aktywizacja seniorów jest niezwykle istotnym kierunkiem działania, przeciwdziała bowiem obniżaniu sprawności. Równie istotną kwestią jest rozwój usług senioralnych oraz integrowanie ich w ramach spersonalizowanego wsparcia.

W tym kontekście zwrócono uwagę na potrzebę wymiany dobrych praktyk i wzajemnych inspiracji pomiędzy miastami oraz regionami. Przykładem takiej inspiracji były warsztaty zorganizowane podczas poprzedniej kadencji Warszawskiej Rady Seniorów z władzami Lublina. Wskazały one na potrzebę projektowania usług społecznych wspólnie z mieszkańcami oraz wagę rozwiązań, które nie wymagają dużych budżetów, skutkują jednak znacznym poprawieniem dobrostanu i samopoczucia osób starszych („mikrokorekty-makroefekty”). Wątek ten jest niezwykle istotny ze względu na ograniczone środki jakim dysponują jednostki organizacyjne pomocy społecznej na rozwój usług w środowisku, a także rosnącą liczbę osób starszych w Warszawie i na Mazowszu.

Omówione zostały również kierunki rozwoju usług społecznych oraz rozwiązań poprawiających dobrostan seniorów. Z perspektywy Europejskiej należy do niej łączyć usługi w obszarze zdrowia oraz pomocy społecznej, która w polskich warunkach jest trudna ze względu na rozłączenie tych obszarów. Rozwiązania w regionach europejskich przed zidentyfikowane np. w projekcie Interreg CARES – Teleopieka dla starzejącej się Europy wskazują na dynamiczny rozwój teleopieki, telemedycyny oraz telewsparcia. Teleopieka traktowana jest jako standardowy element wsparcia osób starszych oraz zapewnienia im bezpieczeństwa – zmniejsza również konieczność interwencji medycznych. Silnie rozwijają się również e-zdrowie i e-opieka: w systemie duńskim kluczową rolę odgrywa pielęgniarka środowiskowa zatrudniana przez władze miejskie, która opiekuje się określoną grupą osób starszych w opiece długoterminowej. Bariery rozwoju tego rodzaju rozwiązań są rozproszone bazy danych i brak jednolitego rekordu medycznego, do którego dostęp posiadają przedstawiciele sektora zdrowia oraz pomocy społecznej.

Podkreślono również, że cyfryzacja i digitalizacja wsparcia staje się bardzo istotnym trendem w pomocy społecznej. Jednostki organizacyjne pomocy społecznej borykają się z odpływem oraz wypaleniem pracowników. Nadmierne obciążenie oraz niskie wynagrodzenia, w połączeniu z niskim prestiżem zawodu pracownika sektora pomocy społecznej tworzą duże ryzyko w obszarze kontynuacji wysokiej jakości opieki nad osobami starszymi. Personalny kontakt pozostaje najważniejszym narzędziem w opiece i wsparciu społecznym, równolegle jednak będą rozwijać się formy zdalne, a także rozwiązania z zakresu zastosowania sztucznej inteligencji oraz robotyki.

W konkluzjach podkreślono następujące wątki:

Konieczność rozwoju usług społecznych w środowisku, które prowadzą do zachowania dobrostanu osób starszych oraz samodzielnego funkcjonowania.

Konieczność rozwoju usług zwłaszcza w tych obszarach, w których występują deficyty.

Zwiększenie zaangażowania WRS oraz dzielnicowych rad seniorów w analizowanie zagrożeń dla osób starszych: przedstawiciele środowisk senioralnych pełnią rolę „uszu i oczu” seniorów w Warszawie, WRS może i powinna zwracać uwagę na istotne obszary, w których rozwój usług może być bardziej dynamiczny.

Wyzwaniem dla wielu osób starszych jest uzyskanie informacji, z jakich usług środowiskowych mogą skorzystać – poprawa informacji jest zarówno zadaniem dla służb miejskich, jak i dla środowisk senioralnych.

Przeanalizowanie potencjału warszawskich domów Pomocy Społecznej w zakresie „edukacji do starości” oraz edukacji rodzin w obszarze zajmowania się osobami tracącym i samodzielność.

Rozważenie działań profilaktycznych i informacyjnych, dotyczących zdrowia osób starszych, utrzymania kondycji i dobrego samopoczucia, utrzymania wysokiej sprawności intelektualnej itp.

Zagadnienie II. Zwiększanie aktywności zawodowej osób starszych

W dyskusji poświęconej zagadnieniu uczestniczyli: prof. dr hab. Jacek Męcina – wykładowca na Wydziale Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego, zajmujący się zagadnieniami z zakresu prawa pracy, Monika Fedorczyk – Dyrektorka Urzędu Pracy m.st. Warszawy, Joanna Dolińska-Dobek – Dyrektorka Centrum Aktywności Międzypokoleniowej „Nowolipie” oraz dr Marta Seredyńska, prezes zarządu i koordynator w Fundacji „Rezonanse Kultury”, autorka badań związanych z rynkiem pracy, uczestniczka I i II Forum Środowisk Senioralnych.

Dyskusja zwróciła uwagę na rosnące znaczenie problematyki starzenia się społeczeństwa w kontekście rynku pracy. Paneliści podkreślali, że wydłużanie aktywności zawodowej seniorów to nie tylko konieczność wynikająca z demografii, lecz także ogromna szansa na lepsze wykorzystanie wiedzy, doświadczenia i potencjału osób starszych. Punktem wyjścia powinno być hasło „dobry pracownik nie ma wieku” – ma bowiem kompetencje, które może wykorzystać, ale i je rozszerzać. Istotne jest zatem odejście od postrzegania wieku jako bariery i skupienie się na rzeczywistych umiejętnościach oraz potencjale pracowników w wieku 60+. Współczesny rynek pracy powinien być otwarty na różnorodność i doświadczenie, a jego fundamentem powinna być równość szans. Wybrzmiewa to w szczególności w stosunku do postaw pracodawców, wobec których oczekiwane byłoby w przyszłości, by dostrzegali cechy starszych pracowników i doceniali ich wartość.

Podkreślono, że zmiany demograficzne sprawiają, że zmienia się struktura osób będących aktywnymi zawodowo. Te nieuniknione procesy powinny skłonić pracodawców do refleksji na temat budowania przyszłych zespołów, tworzenia miejsc pracy czy utrzymywania starszych pracowników na danych stanowiskach i inwestowania w rozwój ich potencjału.

Ważnym aspektem jest według ekspertów także potrzeba tworzenia i skutecznego wdrażania regulacji wspierających aktywność zawodową osób starszych. Chodzi zarówno o przepisy sprzyjające elastycznym formom zatrudnienia, jak i o rozwiązania umożliwiające łączenie emerytury z pracą. Jest to istotna kwestia, ponieważ prawo powinno nie tylko dopuszczać takie rozwiązania, ale też je realnie ułatwiać – poprzez uproszczenie procedur i zachęty dla pracodawców. Wdrażanie istniejących regulacji w życie jest równie ważne, jak ich projektowanie – bez rzeczywistej współpracy między instytucjami rynku pracy, samorządami i przedsiębiorcami zmiany pozostają jedynie deklaratywne.

Analizy i badania wskazują, że istotnym elementem jest sama kwestia zachęt dla pracodawców – przedsiębiorcy potrzebują nie tylko przepisów, ale również pozytywnych bodźców – np. ulg podatkowych, grantów szkoleniowych czy preferencji w projektach publicznych – by chętniej zatrudniali osoby starsze. Równie kluczowy jest kontakt i dialog z pracodawcami, którzy powinni być partnerami w procesie aktywizacji seniorów. Działania powinny zmierzać w kierunku budowy sieci współpracy – lokalnych programów łączących sektor publiczny, prywatny i pozarządowy. W tym kontekście dużą rolę odgrywają targi pracy i inicjatywy promujące zatrudnienie osób 60+, które umożliwiają bezpośredni kontakt seniorów z pracodawcami, prezentację kompetencji i przełamywanie stereotypów. Takie wydarzenia są również przestrzenią do rozmowy o zmianach organizacyjnych i kulturowych potrzebnych w firmach, aby skutecznie zarządzać różnorodnością pokoleniową.

W dyskusji podkreślono, że ważnym elementem systemu aktywizacji zawodowej jest ciągłe uczenie się (lifelong learning), które stanowi fundament współczesnej polityki rynku pracy. W dobie przyspieszonych zmian technologicznych, automatyzacji i cyfryzacji gospodarki, rozwój kompetencji osób starszych staje się nie tylko potrzebą jednostki, ale także koniecznością społeczną i gospodarczą. Utrzymywanie aktywności edukacyjnej pozwala seniorom na bieżąco dostosowywać się do nowych narzędzi pracy, zachować samodzielność i pewność siebie oraz wzmacniać poczucie przynależności do wspólnoty zawodowej. Kształcenie ustawiczne obejmuje nie tylko umiejętności cyfrowe, ale również kompetencje komunikacyjne, społeczne i organizacyjne – te, które pozwalają skutecznie współpracować w zróżnicowanych zespołach pokoleniowych. Edukacja przez całe życie powinna być traktowana jako inwestycja w aktywne starzenie się i kluczowy warunek utrzymania wysokiej jakości życia w późniejszych etapach kariery zawodowej.

Jak podkreślano na podstawie doświadczeń instytucji rynku pracy, kluczowym czynnikiem sprzyjającym utrzymaniu aktywności zawodowej osób starszych jest budowanie trwałych więzi z pracodawcą, opartych na wzajemnym zaufaniu, znajomości potrzeb i doświadczeniu we współpracy. Relacja ta, rozwijana przez lata, staje się fundamentem lojalności i stabilności zawodowej. W sytuacji, gdy pracownik i pracodawca dobrze się znają, łatwiej jest dopasować zakres obowiązków, tempo pracy czy formę zatrudnienia do indywidualnych możliwości. Znajomość organizacji i jej kultury ułatwia seniorom ponowne podjęcie pracy po przerwie zawodowej oraz sprzyja utrzymaniu ich zaangażowania. Dlatego istotne jest, by umożliwiać obu stronom podtrzymywanie tej relacji, a co za tym idzie – zapewniać stabilność zatrudnienia przy jednoczesnej stabilności działalności przedsiębiorstw.

Eksperti zgodnie podkreślili, że aktywizacja zawodowa osób starszych powinna być traktowana jako strategiczny kierunek rozwoju rynku pracy i element polityki społeczno-gospodarczej państwa. W warunkach postępujących zmian demograficznych niezbędne jest budowanie kultury organizacyjnej opartej na

współpracy między pokoleniami, zaufaniu i wzajemnym szacunku. Praca seniorów nie powinna być postrzegana wyłącznie w kategoriach przedłużenia kariery zawodowej, lecz jako forma społecznego zaangażowania, źródło wiedzy i stabilności w miejscu pracy. Włączenie osób starszych w życie zawodowe i społeczne przyczynia się do wzmacniania spójności społecznej oraz podtrzymywania dynamiki gospodarczej kraju. Tylko podejście oparte na solidarności międzypokoleniowej, współpracy instytucjonalnej i odpowiedzialnym wykorzystaniu potencjału seniorów pozwoli odpowiedzieć na wyzwania przyszłości.

W konkluzjach podkreślono następujące wątki:

Konieczność budowania korzystnego klimatu dla zatrudniania osób starszych przez pracodawców, poprzez oddziaływanie zarówno na pracodawców, jak i zachęcanie osób starszych do wykorzystania swoich kompetencji na rynku pracy.

Zmniejszanie stygmatyzacji osób starszych na rynku pracy poprzez podkreślanie, że dobry pracownik nie ma wieku przycinek posiada natomiast kompetencje, które można na rynku pracy wykorzystać.

Wprowadzanie regulacji, które sprzyjać będą zatrudnianiu osób starszych oraz instrumentów zachęcania pracodawców do podejmowania takich działań, a także intensyfikacja kontaktów pomiędzy instytucjami miejskimi, instytucjami senioralnymi pracodawcami.

Komentarz merytoryczny do zagadnień poruszanych podczas Forum Przewodniczącej Warszawskie Rady Seniorów

Dużo już zostało powiedziane o starzeniu się polskiego społeczeństwa. Żyjemy coraz dłużej i to nakłada obowiązek wypracowania zasad godnego życia. Deinstytucjonalizacja usług społecznych rozumiana powinna być traktowana nie jako dążenie do minimalizowania roli domów pomocy społecznej, ale jako proces rozwoju usług opiekuńczych na poziomie rodziny i na poziomie lokalnej społeczności.

Ważnym zagadnieniem jest wyjaśnianie i tłumaczenie osobom starszym sensu i celu deinstytucjonalizacji. Zgodnie z analizą prof. Marty Podhoreckiej, którą gościliśmy na uroczystej sesji Warszawskiej Rady Seniorów, zdecydowana większość seniorów chce pozostać w swoich domach. Oznacza to potrzebe działań, które będą temu sprzyjać.

Stoimy w WRS na stanowisku, że w projektowaniu działań na rzecz osób starszych należy unikać stereotypów. Postrzeganie starszego pokolenia obarczone jest mnóstwem stereotypowych podejść, wynikających z niewiedzy i braku analizy danych. Upowszechniania wymagają również formy działania, które się sprawdziły. Przykłady inspiracji mogą pochodzić ze środowiska

pozarządowego. Np. rezultaty wolontariatu prowadzonego przez Stowarzyszenie Mali Bracia Ubogich Wskazują na to, że ta forma wsparcia mogłaby być upowszechniona. Istotnym zagadnieniem jest również rozwijanie wsparcia sąsiedzkiego.

Warszawska Rada Seniorów w ubiegłym roku zgłosiła gotowość do uczestniczenia w pracach nad deinstytucjonalizacją usług społecznych i tę gotowość podtrzymujemy. Przeprowadzone w Warszawie badania ewaluujące sytuację seniorów analizujące poziom życia, dostępności usług medycznych, są również efektem starań WRS o uchwalenie „Polityki senioralnej” w ramach strategii #Warszawa2030 i działania dotyczące dalszej ewaluacji będą przez nas pilotowane. Powołując we wrześniu Zespół ds. zdrowia podniosłam m.in. zagadnienie dotyczące posiadanych przez instytucje publiczne danych na temat stanu zdrowia i życia mieszkańców. W różnych systemach gromadzone są informacje, na bazie których powinno być budowane systemowe wsparcie, a także monitorowane kwestie zagrożenia ubóstwem czy innymi wykluczeniami. System taki funkcjonuje na przykład w Australii, w Europie rozwijają go różne państwa.

Z perspektywy Warszawskiej Rady Seniorów niezwykle istotną kwestią jest utrzymanie seniorów w reaktywności, by zachować ich samodzielność. Praca zawodowa jest dla osób starszych taką formą. Jest również okazją do podtrzymywania kontaktów społecznych, których brak po przejściu na emeryturę staje się problemem. Praca zawodowa, nawet w niepełnym wymiarze staje się sposobem na samorealizację oraz źródłem dochodów. Te kwestie podnosiliśmy w pracach Warszawskiej Rady Seniorów. Stworzenie warunków do aktywizacji osób starszych na rynku pracy w Warszawie uznajemy za istotne dla dobrostanu osób starszych wyzwanie w mieście.